

O dorobku naukowym Profesora Jerzego Korczaka w zakresie nauk o organizacji i zarządzaniu

Należy odnotować zasługi Profesora Jerzego Korczaka w rozwoju nauki organizacji i zarządzania, które pozostają trudne do przecenienia. Jego osiągnięcia naukowe i dydaktyczne w tej dziedzinie stanowią trwałe i aktualny składnik nauk administracyjnych. Wczesne zainteresowania badawcze Pana Profesora obejmowały zwłaszcza obszary: prakseologicznej interpretacji zjawisk organizacyjnych, projektowania i modelowania organizacji, biurokracji i biurokratycznego modelu organizacji, socjologii organizacji, które stały się kanwą dla rozwoju nauki administracji i zarządzania publicznego.

Istotne znaczenie w prowadzonych badaniach, analizach i dydaktyce posiadała prakseologia. Pan Profesor był zdecydowanym zwolennikiem wykorzystania dorobku prakseologii w nauce organizacji i zarządzania, dostrzegał bowiem, że obie te dziedziny dotyczą działań ludzkich, przy czym prakseologię traktował jako naukę bardziej ogólną – wskazującą na sposoby ulepszania wszelkich działań – w tym także administracyjnych i gospodarczych. Stąd niewątpliwie, w warstwie teoretycznej, prakseologia stanowiła dla Pana Profesora inspirujący obszar badawczy, natomiast w wymiarze praktycznym – przydatne narzędzie analityczne. Profesor dostrzegał i wskazywał możliwość zastosowania miar i zaleceń prakseologicznych w ocenie funkcjonowania organizacji w różnych jej aspektach. Niezwykle aktualna pozostaje „prakseologiczna inklinacja” Profesora Jerzego Korczaka, gdyż teraźniejszy kontekst funkcjonowania organizacji powoduje, że ich działalność nie może być oceniana wyłącznie przez pryzmat kryteriów ekonomicznych¹.

¹ W publikacjach naukowych oraz w aktywności dydaktycznej Profesor akcentował znaczenie uwzględniania w procesie oceny skutków działania dwóch kategorii wartości (w prakseologii określanych mianem „cennieści”). Wartości rozumianej w sensie ekonomicznym – ilościowym i tym samym mierzalnym – oraz wartości rozumianej nieekonomicznie – nieilościowo i trudno mierzalnej. Zob. J. Korczak, *Sprawność działania jako podstawowe kryterium oceny działania*, [w:] A. Chrisidu-Budnik et al., *Nauka organizacji i zarządzania*, Kolonia Limited 2005, s. 152; J. Korczak, *O pojęciu sprawności administracji*, [w:] *Studia z prawa administracyjnego i nauki o administracji. Księga jubileuszowa dedykowana Prof. zw. dr. hab. Janowi Szreniawskiemu*, Przemysł-Rzeszów 2011, s. 456 i n.; idem, *Prakseologiczna interpretacja zjawiska administracji publicznej z perspektywy relatywizmu granic organizacji*, AUWr No 3802, PPIA 2017, t. CXI, s. 79 i n.; idem, *Czy niepodstawowe postaci sprawności działania mogą*

Organizacje, aby osiągać zamierzone cele w złożonym, wysoce nieprzewidywalnym i nieciągłym otoczeniu, powinny cechować się wysoką sprawnością. Obecnie przyjmuje się, że organizacje formalne działają zawsze w szerszym otoczeniu społecznym, a sprawność (zwłaszcza podstawowa jej postać – skuteczność) realizacji założonych celów stanowi rezultat działań kierownictwa w zakresie wykorzystania posiadanych zasobów (materialnych i niematerialnych), przestrzegania obowiązujących procedur, kształtowania właściwych relacji między organizacją a otoczeniem, z uwzględnieniem relacji społecznych z interesariuszami, interesów pracowniczych i aspektów ochrony środowiska przyrodniczego.

Uwzględnienie prakseologicznej płaszczyzny interpretacji zjawisk organizacyjnych pozwala zrozumieć, dlaczego tak dużą i uzasadnioną wagę Profesor przykładał do koncepcji współdziałania. Chodzi nie tylko o współdziałanie w relacjach organów administracji publicznej², ale także o współdziałanie w kontekście realizacji celów organizacyjnych, które wymagają zarówno koordynacji i synchronizacji działań zasobów ludzkich³ w organizacji, jak i wyspecjalizowanych funkcji w organizacji, między którymi występują określone związki (więzi). Całość tych związków określa się mianem struktury organizacyjnej. Podstawowy zespół zmiennych charakteryzujących strukturę każdej organizacji wiąże się z problematyką władzy. Stosunki władzy wyznaczają kierunek przepływu i zawartość przekazów informacyjnych, treść, obszar i rodzaj konfliktów organizacyjnych⁴, style kierowania⁵, mechanizmy integracyjne w organizacji⁶. W obszarze złożonej problematyki mechanizmów integracji Profesor Korczak dostrzegał niebagatelną rolę kultury organizacyjnej, które to zagadnienie stało się nie tylko przedmiotem refleksji naukowej Profesora⁷, ale i niezwykle interesującym tematem wykładów dla studentów administracji.

stać się zasadami działania współczesnej administracji?, [w:] B. Jaworska-Dębska, P. Kledzik, J. Sługocki (red.), *Wzorce i zasady działania współczesnej administracji publicznej*, Warszawa 2020, s. 892 i n.

² Zob. np. J. Korczak, *Współdziałanie organów administracji rządowej i samorządowej w stanach nadzwyczajnych*, AUWr No 3738, PPIA 2016, t. CVI, s. 83 i n.; *idem*, *Współdziałanie jednostek samorządu terytorialnego z udziałem województwa samorządowego*, [w:] J. Korczak et al. (red.), *Samorząd z perspektywy dwudziestolecia reformy administracyjnej i terytorialnej*, Wrocław 2018, s. 215 i n.; *idem*, *Współdziałanie jednostek samorządu terytorialnego w formie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej*, [w:] J. Blicharz, P. Lisowski (red.), *Prawo administracyjne: zagadnienia ogólne i ustrojowe*, Wrocław 2022, s. 654 i n.

³ Zob. J. Korczak, *Mechanizm integracyjny*, [w:] A. Chrisidu-Budnik et al., *op. cit.*, s. 383 i n.

⁴ Zob. J. Korczak, *Konflikt w organizacji*, [w:] A. Chrisidu-Budnik et al., *op. cit.*, s. 412 i n.

⁵ Zob. J. Korczak, *Style kierowania*, [w:] A. Chrisidu-Budnik et al., *op. cit.*, s. 271 i n.

⁶ Zob. J. Korczak, *Mechanizm...*, s. 383 i n.

⁷ Zob. J. Korczak, *Przyjazny urząd jako nowa dyrektywa kultury administrowania: refleksje nad jakością obsługi interesantów w instytucjach administracji publicznej*, [w:] J. Korczak (red.), *Cywilizacja administracji publicznej: księga jubileuszowa z okazji 80-lecia urodzin prof. nadzw. UWr dra hab. Jana Jeżewskiego*, Wrocław 2018, s. 217 i n.

Ważny nurt badawczy w rozwoju naukowym Profesora stanowiło zagadnienie funkcjonowania organizacji formalnych w szerszym otoczeniu społecznym. W badaniach nad organizacjami formalnymi wpływ otoczenia ciągle bywa zbyt często marginalizowany. Problematykę otoczenia organizacji formalnych – a zwłaszcza administracji – Profesor wywodził z wspomnianego wyżej nurtu badawczego nauk organizacyjnych, a dokładniej z prakseologicznej interpretacji zjawisk organizacyjnych, gdzie dążono do ustalenia warunków wyodrębnienia danej organizacji jako osobnej całości. Profesor Korczak reprezentował pogląd, że to, jaki zakres czynników w otoczeniu organizacji powinien być brany pod uwagę, wynika przede wszystkim z charakteru badanego problemu. Pokłosiem tego ważnego nurtu badawczego stała się analityczna praca zbiorowa przygotowana pod redakcją Profesora Jerzego Korczaka *Otoczenie administracji publicznej*⁸.

Dorobek i zainteresowania badawcze Pana Profesora Jerzego Korczaka podlegały wyraźnej ewolucji. W pierwszej kolejności było to badanie administracji publicznej, którą charakteryzuje czysto hierarchiczna struktura relacji, realizacji zadań i koordynacji, zostało rozszerzone o wyjaśnianie zjawisk administracyjnych na podstawie analizy sieciowej, wzbogacając rozumienie zmian, tzn. przeobrażeń strukturalnych administracji publicznej w kierunku sieciowego zarządzania publicznego⁹. Następnie – badanie przeobrażeń administracji publicznej związanych ze zmianami w środowisku naturalnym. Dostarczanie i wykorzystywanie paliw kopalnych oraz energii elektrycznej stanowią główne przyczyny antropogenicznego zanieczyszczenia powietrza oraz emisji gazów cieplarnianych. Dla Profesora, który postrzegał energię jako zasadniczą zmienną objaśniającą różne procesy historyczno-gospodarcze¹⁰, oczywista stała się po-

⁸ Zob. J. Korczak (red.), *Otoczenie administracji publicznej*, AUWr No 3802, PPIA 2017, t. CXI.

⁹ Zob. A. Chrisidu-Budnik, J. Korczak, *Związek jednostek samorządu terytorialnego jako struktura sieciowa*, ST 2012, nr 1-2, s. 86 i n.; A. Miruć, J. Korczak, „Outsourcing” komunalny na rzecz organizacji pożytku publicznego w sferze pomocy społecznej w świetle najnowszych uregulowań prawnych, [w:] J. Blicharz (red.), *Prawne aspekty prywatyzacji*, Wrocław 2012, s. 153 i n.; J. Korczak *Współadministrowanie jako forma ochrony praw i wolności jednostki wobec władczej ingerencji administracji publicznej*, [w:] E. Wójcicka (red.), *Jednostka wobec władczej ingerencji administracji publicznej*, t. 1, Częstochowa 2012, s. 11 i n.; A. Chrisidu-Budnik, J. Korczak, *Crowdsourcing – aktywizacja społeczności lokalnej do wspólnego działania*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu 2014, t. 372, s. 60 i n.; J. Korczak, *Wrocławski Obszar Metropolitalny: założenia do projektów ustawy o związku metropolitalnym w województwie dolnośląskim i aktów wykonawczych*, ST 2021, nr 7-8, s. 48 i n.; *idem*, *Współdziałanie jednostek samorządu terytorialnego w formie...*, s. 654 i n.; J. Korczak, *Aglomeracje/metropolie jako wyzwanie ustrojowe: przykład związku metropolitalnego w województwie śląskim*, [w:] J. Blicharz, P. Lisowski (red.), *op. cit.*, s. 657 i n.

¹⁰ Profesor Korczak w zakresie kształcenia administratywistów podkreślał, że kluczowymi elementami procesu industrializacji były liczne i powiązane ze sobą przemiany: społeczne, gospodarcze i organizacyjne, odzwierciedlające osiągnięcia ludzkości związane z dominującymi

trzeba naukowej analizy zaangażowania terytorialnych struktur administracyjnych w procesy transformacji energetyczno-klimatycznej, której zasadniczym celem jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i przeciwdziałanie zmianom klimatu. Refleksem zainteresowań badawczych Profesora Korczaka stało się przygotowane na zlecenie Instytutu Rozwoju Terytorialnego we Wrocławiu opracowanie, „którego celem była diagnoza stanu obowiązującego w Polsce prawa regulującego wytwarzanie energii, w tym zwłaszcza energii ze źródeł odnawialnych, jej dystrybuowania oraz wykorzystywania wraz z usługami towarzyszącymi tym procesom, ze szczególnym uwzględnieniem realizacji zobowiązań wynikających uczestnictwa Polski w Unii Europejskiej oraz innych zobowiązań prawa międzynarodowego”¹¹. W istocie, tak zakreślony we wprowadzeniu zasadniczy cel badawczy wykroczył zgodnie z sugestiami Profesora poza ramy *stricte* prawne, w opracowaniu znalazła się bowiem problematyka sieciowości rozwiązań prawnych i organizacyjnych w procesach transformacji energetycznej, kosztów transakcyjnych towarzyszących jej przeprowadzeniu oraz asymetrii informacji, która wpisana jest w implementację regulacji prawnych.

w danym czasie źródłami energii i schematami ich konsumpcji. Rewolucja przemysłowa oparta na masowej konsumpcji energii pochodzącej ze źródeł kopalnych stała się społecznym bodźcem, który dorowadził do wykształcenia się naukowej organizacji pracy, biurokracji, stosunków przemysłowych, początków socjologii organizacji.

¹¹ Zob. J. Korczak, *Wprowadzenie*, [w:] *idem* (red.), *Rekomendacje do zmian legislacyjnych w zakresie przeprowadzenia transformacji energetycznej i osiągnięcia neutralności klimatycznej*, Wrocław 2021, s. 6.